

ספר
לקט
השבליים

כללי המשנה
ולשונותיה

חלק ראשון

מאת
שלמה
בלאאמז"ר הגר"מ שליט"א
גריינימן

שנת תשפ"ג

הבית הראשון - חדר שישי לקט השבילים

[ופרש"י (שם) כלי אריגה] ומתפרש מסכת שהיא מקבצת ואורגת הלכות וענינים רבים ע"ש, נועי בספר טעמי המנהגים (עמוד תקכ"ט) מה שהביא להוסיף בזה דכשם שבאריגה משמגיע לסוף השורה פונה לשורה הבאה, ה"נ בד"ת צריך לחזור על תלמודו ולתכוף סיום המסכת למסכת הבאה, ע"ש].

וראיתי מובא בשם הצ"ח שכתב דמסכת הוא על שם פרוכת הארון דכתיב ביה (שמות מ' ג') "וסכות על הארון את הפרוכת", שהיתה סוככת על תורה שבכתב שהן הלוחות שהיו מונחות בארון, כן תורה שבע"פ סוככת ומגינה על תורה שבכתב שלא ישגה שוגה ופתי בפירושה, כי א"א לעמוד על כוונתה כי אם ע"י תורה שבע"פ, וגם כשם שאין דרך ליכנס לקדשי קדשים פנימה כי אם דרך פרוכת המסך ושם לפני מן הפרוכת השכינה שורה, כן אי אפשר לקבל פני השכינה לעתיד כי אם ע"י תורה שבע"פ.

ויותר נראה כפי הערוך (ערך מסכת) שהוא מלשון שמועה כמו הסכת ושמע ישראל (דברים כ"ז ט'), כי תורה שבע"פ שאי אתה רשאי לכותבן ניתן

להמסר מפי השמועה, ע"ש, ואין ר"ל דלשון 'מסכת' הוא כלשון שמועה שבש"ס, דלכאוי בעלמא משמשינן בלשון 'שמועה' רק על מסירת הלכה פסוקה כדאמר מו"ק (כ"ג א') אין אומרים שמועה והגדה בבית האבל, וכן מתפרש 'בעל שמועות' בחגיגה (י"ד א') ובב"ב (קע"ה ב') כמבואר ברש"י וברשב"ם (שם), ועי' עוד ברש"י מנחות (י"ח א')^כ, אלא ר"ל שלשון 'מסכת' הוא מלשון 'הסכת' שהוא לשון של קבלה ע"י שמיעה.

ובמדד ר"ש רות (ה' א') דרשו בקרא דדברי הימים א' (י"א י"ז - י"ח) "מי ישקני מים וגו' וינסך אותם לה'", עשאן מסכת וקבעה הלכה לדורות כו', ולפ"ז מתפרש 'מסכת' מלשון ניסוך ויציקה, והוא כעין דאמרינן בעירובין (שם) דגלו מסכתא, ושם (נ"ג ב') וא"ל מסכת, ובנדרים (ח' א') האומר אשכים ואשנה מסכתא, ופרש"י בלשון ראשון שלמדו לאחרים, נומצאנו לשון 'יציקה' על תורה שבע"פ בברכות (ו' ב') גדולה שימושה של תורה יותר מלמודה שנאמר כו' אשר יצק מים על ידי אליהו, ע"ש, וע"ע ברש"י גיטין (נ"ט א').

חדר שישי

מהו הנקרא בלשון חכמים 'ש"ס' 'גמרא' 'תלמוד'

תלמוד נקרא ההלכות

שקיבלו התנאים האחרונים מן הראשונים

ואף אי גרסינן ברש"י 'בהתלמוד' נעי' בפירוש ר"א מן ההר, אכתי תיקשי דהא תלמוד וגמרא היינו הך, כמבואר ברש"י חגיגה (י' א') דתלמוד הוא סברת טעמי המשנה וישוב סתירות,

ברש"י מגילה (כ"ז ב' ד"ה ואפילו שונה הלכות) כתב כלומר אפילו לא שימש תלמידי חכמים בהש"ס ובגמרא אלא במשניות וברייתות, ע"ש, ומשמע לפי גירסא זו ברש"י ד'ש"ס' אינו לא משניות ולא גמרא, וקשה טובא אם כן מהו 'ש"ס', ועוד דבפשוטו הוא ראשי תיבות 'ששה סדרים'.

השלמות והוספות

מב. וטעמא דקרו חז"ל להלכות השנויות בשם 'שמועה' הוא מפני שלמדו על פה וכל ידיעתם היה על פי מה ששמעו איש מפי איש.

דלשון
דלכא'ר
מסירת
אומרים
ז' בעל
מבואר
מנחות
מלשון
יעה.

הימים
ים וגו'
הלכה
ן ניסוך
ז' דגלו
(ח' א')
בלשון
על תורה
רה יותר
, עי"ש,

ים
בפירוש
תלמוד
(י' א')
סתירות,

י' פי מה

לקט השבלים ♦ המשניות והברייתות המסכתות והפרקים

נג

כלומר שהיה סדור בפיו כל מנין החכמים שקדמוהו במשניות וההלכות שבדבריהם כפשוטן, וכעין ליגמר והדר ליסבר, שמתחלה היה גורס כל דבריהם ואח"כ דקדק לפרש הסתומות וליתן להם טעם.

שוני הברייתות לפני התנאים לא היו בראש חכמי המשנה

ומיהו יתכן גם לפרש דלא היה כדרך ליגמר והדר ליסבר, אלא בעידנא דגמר הוה נמי סבר, ולא הניח מקרא ומשנה וגמרא מתפרש שהי' לומד המקרא כפי מה שנמסר במשניות דקדוקיהן ודרשותיהן, וקבע בהן גמרא, והכל בלימוד אחד, דלא משמע לפרש לא הניח משנה דהכונה כעין מסדר מתנייתא בביצה (ט"ז ב') וכעין דהוי תני הלכתא בכ"ד שורתא מגילה (כ"ד ב') שפירשו שהיו סודרין המשניות החיצונות כלשונות התנאים מבלי להוסיף ולגרוע אלא רק כדי לנצור הדברים בזכרון ולשננם לתלמידים כדי שלא ישתכחו, דזה אינו הפלגת שבח על ריב"ז, דהרבה תנאים היו שנתמנו על מלאכה זו, ולא קבעו להם בתי מדרש ולא נקבעו הלכות בשמם במשניות וברייתא, כגון תני לודא, עי' ברש"י שבת (צ"ו ב', קל"ז א') וכן שם (קל"ט ב') תני יעקב קרחא, וכן סוטה (ל"ח ב') תני רב שימי מבירתא דשיחורא, וכן ב"ק (ס"ה ב') תני גוריון דמאספורק, וכן ב"מ (ה' א') תני אבוה דרבי אפוטריקי, וכן חולין (ק"ד ב') תנא אגרא חמוה דר' אבא, וכן נדה (ה' ב') אבימי מבי חוואה.

וב"ל הני תנאי לא היו בראש חכמי המשנה ולא מצאנו שמסרו הלכות מעצמן בלתי מה שהיו שונים ברייתות, נומסתבר דכל הנהו תנאי ואמוראי שהיו שונים הברייתות לפני התנאים, וכן לפני האמוראים כדמצינו ר' זכאי אצל ר' יוחנן בנדה (מ"א ב'), וכן תני תנא קמיה דרבא בפסחים (ק"ג ב') כתובות (ס"ה ב'), ועוד כיו"ב בגמ' ובירור, היו מהם שהיו בקיאים רק בגוף המשנה ולא היו רשאים להורות מתוך משנתן, עי' סוטה (כ"ב א'), ובודאי לא בזה הוא ששיבחו את ריב"ז אף אם הי' בו גם השבח שהי' בקי בכל המשניות

והוא כמו שפירש בכל דוכתא בפירוש תיבת 'גמרא', כמבואר בדבריו ז"ל בברכות (ה' א', י"א ב') קידושין (ל' א') ב"מ (ל"ג א') ובשאר דוכתי, ואילו ממה שפירש רש"י שלא שימש תלמידי חכמים בהתלמוד ובגמרא, מבואר דתלמוד אינו גמרא.

וצי"ל ד'תלמוד' לאו היינו גמרא דידן, אלא פירושו הלכות ושמועות שקיבלו מרבותיהם, נהוא כדמצינו במנחות (ט"ו א') תלמוד [לימוד] ערוך הוא בפיו, ופרש"י ששנאה מרבתי, וכן מתפרש בביצה (ל"ד ב') ובשבועות (מ' ב') ובזבחים (י"ט א') ודלא כמ"ש בערול"ג סוכה (ו' א') עי"ש דמשמע בדבריו שפירש בהיא דזבחים דהכונה הל"מ, ועי' ביד מלאכי (סימן שצ"ד) דמבואר כמ"ש כן, ואף בזמן התנאים היה נקרא 'תלמוד' מה שקיבלו ומסרו בשם רבותיהם, וכן מבואר בפרש"י נדה (ו' ב'), וגמרא' הוא מה שסידרו לנו רבינא ורב אשי אחרי שהיה בידם כל השמועות וישוב הסתירות מכל המסור לנו מדברי התנאים, ו'ש"ס' ו'תלמוד' היינו הן, דגם הדקדוק בדברי התנאים בזמנם נקרא 'ש"ס', כמבואר ברש"י סוכה (כ"ח א'), וצ"ע ברש"ש (שם), נועי' חגיגה (י' א') וליוצא ולבא אין שלום כו' אפילו מש"ס לש"ס, ועי' סנהדרין (ק' ב') ק"א א') בעלי משנה כו' בעלי תלמוד כו', ועי' עירובין (כ"א ב') בעלי גמרא, ולא עיינתי בכ"ז, כעת ראיתי מש"כ במ"ב סי' קמ"ד (סקכ"ה), עי"ש.

'גמרא' ו'ש"ס' היינו הך והם הסברות הפעמים והדקדוקים בדברי המשניות הקדומות

והנה ברש"י סוכה (שם) בהא דאמרו עליו על ריב"ז שלא הניח מקרא ומשנה גמרא והלכות כו' פירש דגמרא זו היא סברא שהיו התנאים האחרונים מדקדקים בדברי הראשונים הסתומים לפרשם וליתן בהם טעם כמו שעשו האמוראים אחר התנאים שפרשו דברי התנאים שלפניהן וקבעו בהן גמרא ואותו דיוק שבימי התנאים נקרא הש"ס עי"ש, ובד"ה משנה פרש"י כגון משנה וברייתא של ששה סדרים, ולכאורה מתפרש שהיה בקי בכל המשניות והברייתות של כל התנאים מזמן שמעון הצדיק ועד לזמנו,